

પ્રકરણ ૨ લાક્ષણિક ચિત્ર બદલવું

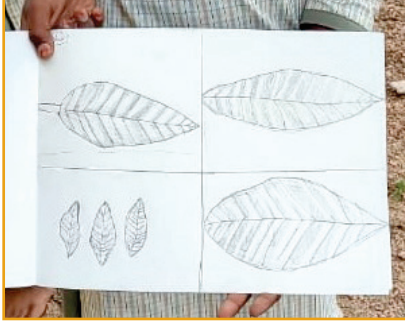
આ પ્રકરણ તમને પ્રકૃતિના ચમત્કારોમાં ડૂબાડી દેશે. તમે જીવનના અન્ય સ્વરૂપોમાં ઘણા સુંદર આકારો, સ્વરૂપો, રંગો, પેટર્ન અને ટેક્સચર શોધવા માટે બહાર જશો. તમે ડ્રોઇંગ અને પેઇન્ટિંગ પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા આ વિગતોને રેકોર્ડ કરવાનું શીખી શકશો.

તમે રંગીન રંગો અને શેડ્સ બનાવવાની તકનીકોની સાથે સાથે તમારા પોતાના કુદરતી રંગો બનાવવાની રસપ્રદ પ્રક્રિયા પણ શીખી શકશો. આ પ્રકરણ તમને સર્જનાત્મક રીતે વિચારવા અને વિશ્વને જોવાની તમારી રીતને બદલવાની પ્રેરણા આપશે.

0680CH02

પ્રવૃત્તિ ૧: નેચર વોક

જ્યારે તમે વૃક્ષો, છોડ, ટેકરીઓ, ઝરણાં, સમુદ્ર અને રેતીથી ઘેરાયેલા હો ત્યારે તમને કેવું લાગે છે? તમે કુદરતથી ઘેરાયેલા છો એવી કલ્પના કરવામાં બેથી ત્રણ મિનિટ વિતાવો. તમે શું જુઓ છો? જ્યારે તમે તેમને સ્પર્શ કરો છો ત્યારે વિવિધ વસ્તુઓ કેવી લાગે છે? તમે તમારા પગ નીચે શું અનુભવો છો? તમે ક્યાં સુધી જોઈ શકો છો? શું કંઈ હલનચલન કરી રહ્યું છે? તમે શું સાંભળો છો?

ચારથી પાંચ વિદ્યાર્થીઓના નાના જૂથો બનાવો અને તમારા શેર કરો એકબીજા સાથેની કલ્પનાઓ.

તમારી ડ્રોઇંગ બુક અને પેન્સિલ લો, અને તમારી આસપાસના વિસ્તારને અન્વેષણ કરવા માટે બહાર નીકળો.

1. આકાશ તરફ જુઓ અને તેની વિશાળતાનો અનુભવ કરો. તમે જે રંગો જુઓ છો અથવા વાદળોના સ્વરૂપની નોંધ કરો.
2. જમીન તરફ જુઓ. માટીનો રંગ, વિવિધ પ્રકારના પથ્થરો, કાંકરા અને નાના ખડકોનું અવલોકન કરો. તેમના ટેક્સચરને સ્પર્શ કરો અને અનુભવો. શું તે સુંવાળી, ખરબચડી, ખાડાટેકરાવાળી,

દાણાદાર અથવા અન્ય કોઈ રચના ધરાવે છે?

3. એક એવું સ્થળ શોધો જ્યાં કેટલાક છોડ અને ઝાડ હોય. છોડને હળવેકથી સ્પર્શ કરો અને તેના પાંદડા, દાંડી, છાલ, ફૂલો, બીજની શીંગો અને તમે જે જુઓ છો તેના બંધારણને અનુભવો. તે ટેક્સચર દોરવાનો પ્રયાસ કરો અથવા શબ્દો દ્વારા તેને નોંધો.
4. પાંદડાના આકારો, અને તમે જે રેખાઓ અને ભાતો જુઓ છો તેનું બારીકાઈથી અવલોકન કરો. જુદા જુદા આકારો, રેખાઓ અને ભાત ધરાવતાં ત્રણ પાંદડાં દોરો. તેમના રંગોની નોંધ કરો.
5. કોઈ પણ પ્રાણીનું બારીકાઈથી અવલોકન કરો, પક્ષીઓ અથવા જંતુઓ. શું તેઓ બેઠા છે, સૂઈ રહ્યો છે, ઊભો છે કે હલી રહ્યો છે? તેમનું ફોર્મ ખેંચવાનો પ્રયાસ કરો.

એક જૂથમાં ભેગા થાઓ, અને તમારા ચિત્રો અને નિરીક્ષણો શેર કરો.

યાલુ રાખો: વિઝ્યુઅલ જર્નલ શરૂ કરો અને તમે જોયેલી વિવિધ વસ્તુઓમાંથી દરરોજ રેખાંકનો બનાવો.

પ્રવૃત્તિ ૨: ક્ષેત્રની સફર

કોઈ મ્યુઝિયમ, આર્ટિસ્ટ સ્ટુડિયો અથવા કોઈ પણ સ્થળની મુલાકાત લો કે જ્યાં કલાકારો કામ કરે છે. આ પ્રશ્નોના આધારે તમારા અવલોકનોની નોંધ લો:

1. તમે કયા પ્રકારની દ્રશ્ય આર્ટવર્ક જુઓ છો?
2. આર્ટવર્ક બનાવવા માટે કઈ સામગ્રીનો ઉપયોગ થાય છે?
3. કલાકારો કોણ છે? તેઓ કયા સાધનો અને તકનીકોનો ઉપયોગ કરે છે?
4. આર્ટવર્ક બનાવવા અથવા પ્રદર્શિત કરવા માટે જગ્યાની વ્યવસ્થા કેવી રીતે કરવામાં આવે છે?
5. તમને કયા નવા વિચારો અથવા અનુભવો મળ્યા?

તમારા પોતાના અનુભવમાંથી દોરો અથવા તમે આ છબીઓનો સંદર્ભ તરીકે ઉપયોગ કરી શકો છો.

દ્રશ્ય કલાઓ

પ્રવૃત્તિ ૩: કુદરતી રંગો બનાવો

શું તમે ક્યારેય વિચાર્યું છે કે રંગો ક્યાંથી આવે છે? તે કેવી રીતે બનાવવામાં આવે છે? આપણી પાસે રેડીમેડ બોક્સમાં ક્લર પેન્સિલ, કેયોન અને પેઇન્ટ્સ હોય તે પહેલાં કલાકારો શું વાપરતા હતા?

તમે જે ખાવ છો તેનો વિચાર કરો. ક્યારે તરફથી ઘરે રાંધવામાં આવે છે, તેને વધુ પીળો બનાવવા માટે શું ઉમેરવામાં આવે છે?

હળદર! તમે તેને તમારી ભાષામાં ઘરે શું કહેશો?

હવે, તમે ખાધેલા બીજા ખોરાક વિશે વિચારો. જો તમે ઢોળાઈ જાઓ તો તેમના કેટલાક રંગમાં તમારી આંગળીઓ, તમારી જીભ અને તમારા કપડાં પર પણ ડાઘ પડે છે.

એ જ રીતે, ફૂલોનો ઉપયોગ અર્ક કાઢવા માટે પણ થઈ શકે છે **રંગ**.

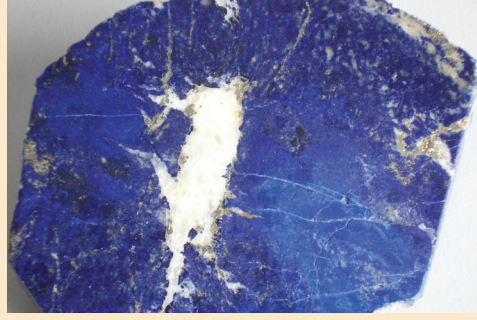
વનસ્પતિ ઉપરાંત માટી, પથ્થરો અને ખનિજના ભંડારમાંથી પણ રંગો બનાવી શકાય છે. આ પ્રક્રિયાઓનો ઉપયોગ લોકો દ્વારા વિવિધ કલાત્મક હેતુઓ માટે રંગો તૈયાર કરવા માટે કરવામાં આવે છે.

તમારા આહારમાં કેટલાંક ફળો, શાકભાજી, પાંદડાં અને મૂળની યાદી લખો, જે તમે તેને કુશ કરો છો અથવા રાંધો છો ત્યારે રંગ આપે છે.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

ચાલો આપણે આપણા પોતાના કુદરતી રંગો બનાવવાનું શીખીએ

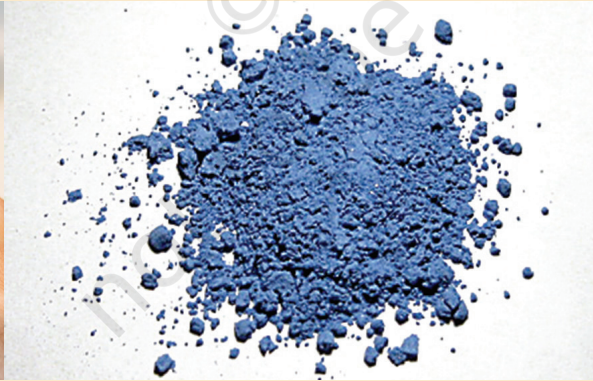

સોપાન ૧: જમીન, ખનીજો, શાકભાજી, ફલો, ફળો, મૂળ, કોલસા વગેરેમાંથી કાચો માલ મેળવો (જુઓ કાળા કોલસા અને વાદળી લેપિસ લાઝુલી પથ્થરની છબીઓ.)

સોપાન ૨: અશુદ્ધિઓને દૂર કરવા માટે સ્રોત કરેલા રંગદ્રવ્યોને બારીક પાવડર અને ફિલ્ટર કરવામાં આવે છે.

સોપાન ૩: પાવડરમાં એક બાઇન્ડર યોગ્ય પ્રમાણમાં ઉમેરવામાં આવે છે. આ રંગને તે સપાટી પર વળગી રહેવામાં મદદ કરે છે જેના પર તેઓ પેઇન્ટ કરવામાં આવે છે. ગમ અરબી (બાબુલના ઝાડની છાલમાંથી નીકળતો રસ), તેલ, દૂધ, ઇંડાની સફેદી અને ઇંડાની જરદી એ કેટલાક કુદરતી બાઇન્ડર્સ છે.

સોપાન ૪: તૈયાર કરેલો રંગ આર્ટવર્ક પર લગાવવામાં આવે છે.

પ્રવૃત્તિ ૪: કુદરતી રંગો વડે એક આર્ટવર્ક તૈયાર કરવું

સોપાન ૧: પૃથ્વી અથવા છોડમાંથી કેટલાક પદાર્થોનો સ્રોત.

સોપાન ૨: તમારા શિક્ષક અને સાથીદારો સાથે રંગ તૈયાર કરવાની પ્રક્રિયાની ચર્ચા કરો અને સાથે મળીને તમારા રંગો તૈયાર કરો.

સોપાન ૩: તમે તૈયાર કરેલા રંગોથી વિવિધ રંગના સંયોજનોની યોજના બનાવો અને પ્રયોગ કરો.

સોપાન ૪: એવા રંગ વિશે વિચારો જેનો ઉપયોગ તમારી આર્ટવર્કમાં થઈ શકે.

સોપાન ૫: કુદરતી રંગોનો ઉપયોગ કરીને તમારી આર્ટવર્ક બનાવો.

દરેક વ્યક્તિએ તેમની આર્ટવર્ક પૂર્ણ કર્યા પછી, આર્ટવર્કનું વર્ગખંડમાં પ્રદર્શન કરો. તમારા આર્ટવર્કને શીર્ષક અને તમે ઉપયોગમાં લીધેલી સામગ્રીની વિગતો સાથે લેબલ કરો.

તમે તમારા કેટલાક પ્રારંભિક સ્કેચ અથવા પ્રયોગો પણ પ્રદર્શિત કરી શકો છો અને શેર કરી શકો છો જે તમારા કાર્યની પ્રક્રિયા બતાવે છે. દરેકની આર્ટવર્કમાં જોવા મળતી પ્રક્રિયા અને રંગોની ચર્ચા કરો.

Red Shades

Red Tints

પ્રવૃત્તિ પ: કલર ટિન્ટ્સ અને શેડ્સ બનાવવા

શું રંગો પણ આપણા મૂડની જેમ બદલાય છે?

શું તમે નિરીક્ષણ કર્યું છે કે આખો દિવસ તમારા મૂડ કેવી રીતે બદલાય છે? તમારા મૂડને યાદ કરવામાં અને તેના વિશે વાત કરવામાં પાંચ મિનિટનો સમય વિતાવો:

1. જ્યારે તમે શાળા પછી ઘરે જાઓ છો ત્યારે તમારો મૂડ કેવો હોય છે?
2. રાત્રિભોજન સમયે તમારો મૂડ શું છે?
3. સૂતા પહેલા તમારો મૂડ કેવો છે?
4. જ્યારે તમે સવારે ઉઠો છો ત્યારે તમારો મૂડ કેવો હોય છે?
5. હવે તમારો મૂડ કેવો છે?

મૂડ અને લાગણીઓ થોડા સમય સુધી ચાલે છે અને ધીમે ધીમે બદલાય છે. તેઓ મજબૂત અને તીવ્ર અથવા હળવાશ અનુભવી શકે છે.

રંગો એવા પણ છે. આપણે તેમને જીવંત, તીવ્ર, શ્યામ, નિસ્તેજ, પ્રકાશ, હળવા... વગેરે વગેરે.

વિચાર કરો કે સૂર્યોદય કે સૂર્યાસ્ત દરમિયાન આકાશમાં રંગો કેવી રીતે બદલાય છે.

શું તમે સૂર્યપ્રકાશ અને વારંવાર ધોવાને કારણે સમય જતાં તમારા કપડાંના રંગો ઝાંખા

વેસ્ટ ફેબ્રિક સાથે કોલાજ

થઈ જતા જોયા છે? તેઓ તેજસ્વીથી નિસ્તેજ અથવા અંધારામાંથી પ્રકાશમાં બદલાય છે.

કલામાં, રંગમાં આ ભિન્નતાને ટીન્ટ અને શેડ્સ કહેવામાં આવે છે. અમે કોઈપણ રંગમાં સફેદ ઉમેરીને રંગીન ટીન્ટ બનાવીએ છીએ. અમે કોઈપણ રંગમાં કાળો ઉમેરીને રંગ શેડ્સ બનાવીએ છીએ.

રંગ + સફેદ = રંગ રંગીન ટીન્ટ

રંગ + કાળો = રંગ છાયાઓ

રંગ ટીન્ટોને બનાવી રહ્યા છે
અને છાયાઓ

ચાલો આપણે પ્રેક્ટિસ કરીએ!

પદાર્થ: દોરવા અને રંગ કરવા માટે સાદા કાગળ (પાણીના રંગો, પોસ્ટરના રંગો અથવા પાવડર રંગો) - કાળો, સફેદ અને અન્ય બે કે ત્રણ રંગો.

વૈકલ્પિક: જૂનાં વર્તમાનપત્રો અથવા સામયિકોમાંથી રંગનાં પાનાં લો, અને કાગળના મોઝેઇક બનાવવા માટે વિવિધ રંગો અને રંગોના રંગો શોધો.

કુદરતની પેલેટ

શું તમે ક્યારેય પ્રકૃતિમાં વિવિધ રંગોથી આશ્ચર્યચકિત થયા છો?

બહાર નીકળો અને ત્રણ જુદા જુદા શેડ્સ અથવા રંગોના ત્રણ પાંદડા જુઓ.

તમે જુઓ છો તે નજીકની છાંયો મેળવવા માટે વિવિધ રંગોનું મિશ્રણ કરવાનો પ્રયાસ કરો.

એક્સટેન્શન - મેપિંગ ટિન્ટ્સ અને છાયાઓ

સંદર્ભ તરીકે તમે બનાવેલા રંગીન ટીન્ટ્સ અને શેડ્સનો ઉપયોગ કરો. સંગ્રહાલયની વેબસાઇટ અથવા સચિત્ર પુસ્તકોમાંથી આર્ટવર્કના ચિત્રો શોધો જેમાં ચિત્રોમાં સમાન રંગના ટીન્ટ્સ અને શેડ્સ પણ છે. ટીન્ટ્સ અથવા શેડ્સ આર્ટવર્કના મૂડ અને લાગણીઓને કેવી રીતે વધારી રહ્યા છે તેનું અવલોકન કરો. આ કસરતને ચારથી પાંચ જુદા જુદા રંગો અને તેના ટીન્ટ અને શેડ્સ સાથે પુનરાવર્તિત કરો. તમે રંગના રંગો અને શેડ્સ સાથે અનુભવેલા મૂડ અને લાગણીઓના ટૂંકા વર્ણનની નોંધ લો.

પ્રવૃત્તિ ૬: સપાટીઓ અને ક્વાકારો દ્વારા વપરાતી સામગ્રી

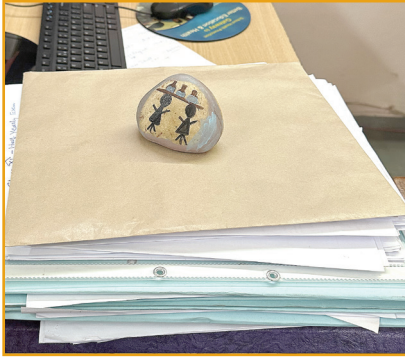
તમે શીખ્યા છો કે રંગો પ્રકૃતિમાંથી બનાવી શકાય છે. કાગળની શોધ પહેલાં, ક્વાકારો ખડકો, ગુફાઓની દિવાલો, કાદવનું પ્લાસ્ટર, તાડપત્રો, લાકડું અને કાપડ જેવી કુદરતી સપાટીઓ પર ચિત્રો દોરતા હતા.

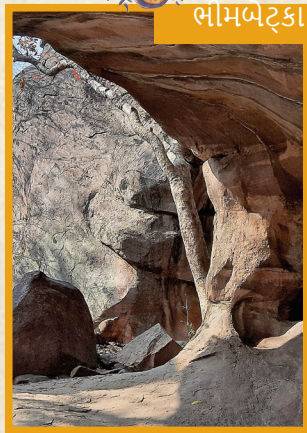
તેમણે ટેરાકોટા, પથ્થર, પ્રાણીઓના હાડકા, ચામડા, લાકડું, ધાતુ અને ફાઇબરનો ઉપયોગ કરીને વિવિધ ત્રિ-પરિમાણીય પદાર્થો અને શિલ્પો તૈયાર કર્યા હતા.

તેઓએ દરેક સામગ્રી અને સપાટી સાથે કામ કરવા માટે વિશેષ સાધનોની શોધ કરી અને તકનીકો વિકસાવી.

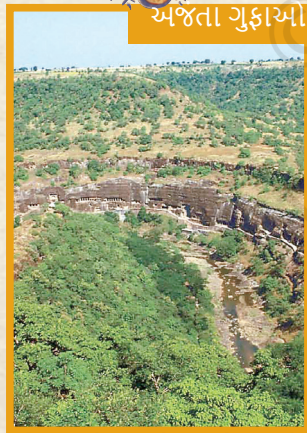
જો તમારી પાસે કાગળ ન હોય, તો તમે તમારી આર્ટવર્ક માટે કઈ સપાટીઓ અને સામગ્રી પસંદ કરશો? તમારા પોતાના પ્રયોગો કરો અને તમારી આર્ટવર્ક બનાવો.

નીચે આપેલા પૃષ્ઠમાંના ઉદાહરણો જુઓ. તમે વિવિધ પ્રકારની સામગ્રી અને સપાટીઓ વિશે શીખી શકો છો જેનો ઉપયોગ ક્વાકારોએ પીઆરથી કર્યો છે ઇસ્ટોરિક સમય.

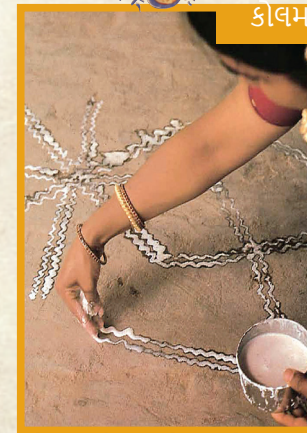
ભાંમબેટકા

અજંતા ગુફાઓ

સૂકું તાંત્ર

કાલમ

કલમકારી

પ્રવૃત્તિ ૭: પ્રકૃતિમાંથી મારી પ્રેરણા

હવે, તમે જાણો છો કે કલાકારો તેમના વાતાવરણનું નજીકથી નિરીક્ષણ કરે છે અને વધુ બારીક વિગતો મેળવે છે. દરેક કલાકારની પોતાની કલ્પના હોય છે અને તેઓ જે સામગ્રી, સાધનો અને તકનીકોનો ઉપયોગ કરે છે તેમાં તેઓ પોતાની પસંદગી કરે છે. આ જ તેમના કાર્યને અનોખું બનાવે છે..

એક કલાકારની જેમ તમે પણ તમારી પોતાની કલ્પનાશક્તિનો ઉપયોગ કરી શકો છો. તમે એવી સામગ્રી અને સાધનો પસંદ કરી શકો છો જે તમારા પોતાના વિચારો માટે યોગ્ય છે. પ્રકૃતિ તમારી પ્રેરણા છે અને તમે સર્જક છો. તમારા પોતાના અનુભવો અને અવલોકનોને સામેલ કરો.

તે પર્વત કે નદી કે સૂર્ય હોવો જરૂરી નથી. તમારા માટે પ્રકૃતિનું પ્રતિનિધિત્વ શું છે તે તમે નક્કી કરો છો. તે તમારા નજીકના આસપાસનાથી ખૂબ નજીકનું કંઈક હોઈ શકે છે. યાદ રાખો, ચિત્ર તમારી આંખો દ્વારા હોવું જોઈએ!

